

ЗГІДНО
З ОРИГІНАЛОМ

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
РАДА АДВОКАТІВ
УКРАЇНИ

UKRAINIAN NATIONAL
BAR ASSOCIATION
BAR COUNCIL OF
UKRAINE

01070, м. Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 5-й поверх,
телефон: +38(044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

5th floor, 3 Borysoglibska st., Kyiv, 01070, Ukraine
phone: +38(044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

РІШЕННЯ № 32

**Про результати розгляду звернення адвоката Павленка М.В.
щодо надання роз'яснень з питань, пов'язаних з адвокатською діяльністю та
укладанням договору на правничу допомогу**

«08» червня 2024 року

м. Мукачєво

Рада адвокатів України, розглянувши звернення адвоката Павленка М.В. від 28.05.2024 щодо надання роз'яснень з питань, пов'язаних з адвокатською діяльністю, взявши до уваги додатково направлений Павленко М.В. на адресу Національної асоціації адвокатів України лист від 05.06.2024 з додатками (копія Наукового висновку у галузі права щодо дотримання принципу уникнення конфлікту інтересів при наданні правової допомоги клієнту-юридичній особі та клієнтам-працівникам такої юридичної особи за обставин звернення акціонера юридичної особи з позовною заявою в порядку ст. 54 ГПК України (похідний позов) доктора юридичних наук Подцерковного Олега Петровича від 05.06.2024, далі – Висновок Подцерковного О.П. від 05.06.2024; копія письмових пояснень ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» щодо надання правової допомоги № 1222/19-10 від 19.12.2022; копія повідомлення дисциплінарній палаті КДКА Житомирської області щодо розгляду скарги ПрАТ «ФФ «Дарниця» щодо адвоката Павленка М.В. від 19.12.2022), в межах повноважень зазначає наступне.

У своїх зверненнях від 28.05 та 05.06.2024 з додатками, адвокат Павленко М.В. просить надати роз'яснення з таких питань:

«1. Чи може «письмове погодження»/«письмова згода» бути вираженою у вигляді/через: а) письмових пояснень клієнта-юридичної особи щодо надання правової допомоги до КДКА регіону, де вказується про те, що надання правової допомоги

Керівник секретаріату РАУ, НААД
В. В. [Підпис]

адвокатом не суперечить її інтересам та про обізнаність щодо надання адвокатом правової допомоги працівника цієї юридичної особи; б) повідомлення клієнтів-працівників юридичної особи до КДКА регіону, де зазначено про обізнаність щодо надання адвокатом правової допомоги юридичній особі, і що це не суперечить їхнім інтересам?

2. Чи може факт звернення АКЦІОНЕРА юридичної особи з позовною заявою в порядку ст. 54 ГПК України до посадових осіб юридичної особи або факт відкриття провадження у справі за таким позовом бути підставою для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої (правової) допомоги з працівниками цієї юридичної особи, за умови існування договору про надання правничої (правової) допомоги між адвокатом та юридичною особою, а також обізнаності працівників юридичної особи з цією обставиною і їх волевиявленням на укладення договору про надання правничої (правової) допомоги?

3. Чи може факт відкриття провадження у справі за позовом АКЦІОНЕРА юридичної особи, поданого в порядку ст. 54 ГПК України до посадових осіб юридичної особи бути підставою для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої (правової) допомоги з цією юридичною особою, за умови існування договору про надання правничої (правової) допомоги між адвокатом та працівниками юридичної особи, а також обізнаності юридичної особи з цією обставиною і її волевиявленням на укладення договору про надання правничої допомоги?»

Зі змісту звернень заявника вбачається, що адвокатом Павленко М.В. (голова АО «ІНТАЙТЛ») з дотриманням вимог ч.1 ст.28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ст.ст. 9, 20, 39 Правил адвокатської етики укладено договори про надання правничої (правової) допомоги між АО «ІНТАЙТЛ» та ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ», між АО «ІНТАЙТЛ» та працівниками ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ».

29.03.2021 відкрито провадження у справі № 910/4707/21 за позовом ПАТ «ФФ «Дарниця» до посадових осіб ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» про стягнення збитків. При цьому, станом на березень 2021 року був чинним договір про надання

правничої (правової) допомоги між АО «ІНТАЙТЛ» та ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ».

З огляду на наведене, у заявника виникає питання чи може факт звернення АКЦІОНЕРА юридичної особи з позовною заявою до посадових осіб юридичної особи або факт відкриття провадження у справі за таким позовом бути підставою для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої (правової) допомоги з працівниками цієї юридичної особи, за умови існування договору про надання правничої (правової) допомоги між адвокатом та юридичною особою, а також обізнаності працівників юридичної особи з цією обставиною і їх волевиявлення на укладення договору про надання правничої (правової) допомоги.

В подальшому 17.09.2021 між АО «ІНТАЙТЛ» та ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» укладено новий договір про надання правничої (правової) допомоги.

18.11.2021 Господарським судом м. Києва постановлено ухвалу у справі № 910/4707/21, якою витребувано у ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» документи. Означена ухвала суду була виконана шляхом подання супровідного листа з документами до суду через адвоката АО «ІНТАЙТЛ». При цьому, таке приєднання документів/виконання ухвали суду у справі № 910/4707/21 не заперечувалося ПрАТ «ФФ «Дарниця» - особою, яка подала позов у згаданій справі.

Враховуючи зазначене, у зверненні піднімається наступне питання щодо можливої інтерпретації факту відкриття провадження у справі за позовом АКЦІОНЕРА юридичної особи до посадових осіб юридичної особи як підстави для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої (правової) допомоги з цієї юридичною особою, за умови існування договору про надання правничої (правової) допомоги між адвокатом та працівниками юридичної особи, а також обізнаності юридичної особи з цією обставиною і її волевиявлення на укладення договору про надання правничої (правової) допомоги?

Проаналізувавши вказане, Рада адвокатів України звертає увагу на наступне.

Стаття 59 Конституції України встановлює, що кожен має право на правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Усі суб'єкти права власності рівні перед законом (ст. 13 Конституції України). Відповідно до ч. 1 ст. 91 ЦК України юридична особа здатна мати такі ж цивільні права та обов'язки (цивільну правоздатність), як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині (ст. 91 ЦК). Ця норма кореспондує з положенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Відповідно до статті 131-2 Конституції України для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура; виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначає Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон). Адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту (ст. 1 Закону). Договір про надання правничої допомоги – це домовленість, за якою одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правничої допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правничої допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору.

Відповідно до ст. 26 Закону, адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги. Адвокат зобов'язаний діяти в межах повноважень, наданих йому клієнтом, у тому числі з урахуванням обмежень щодо вчинення окремих процесуальних дій. Договір про надання правничої допомоги укладається в письмовій формі. До договору про надання правничої допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права (ст.27 Закону).

Законодавець встановив пріоритет Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) в регулюванні договору про надання правничої допомоги, виходячи із загальних засад цивільного законодавства щодо свободи договору, судового захисту цивільного права та інтересу, передбачених статтею 3 ЦК України.

Оскільки до договору про надання правничої допомоги застосовуються загальні вимоги договірного права, то такий договір розглядається як юридичний факт;

як зобов'язальне правовідношення, яке виникає внаслідок укладення договору (хоча ще є переддоговірні та постдоговірні відносини); у формальному сенсі такий договір розглядається як документ, у якому фіксуються його умови: такий договір розглядається як засіб правового регулювання (див: EuropeanContractCode), у тому числі конкретизації прав та обов'язків.

Враховуючи, що до договору про надання правничої допомоги застосовуються загальні положення цивільного законодавства про договір, то форма надання такої згоди може відповідати приписам ст. 207 або ст. 639 ЦК України тощо. Також потрібно мати на увазі, що за правилами цивільного законодавства, тлумачення умов договору здійснюється відповідно до ст. 213 ЦК України судом.

Адвокат зобов'язаний діяти в межах повноважень, наданих йому клієнтом, у тому числі з урахуванням обмежень щодо вчинення окремих процесуальних дій (рішення Ради адвокатів України № 12 від 30.04.2024).

Відповідно до ст. 3 ЦК України принципи справедливості, добросовісності та розумності є однією з фундаментальних засад цивільного права, спрямованою, у тому числі, на утвердження у правовій системі України принципу верховенства права. При цьому добросовісність означає прагнення особи сумлінно використовувати цивільні права та забезпечити виконання цивільних обов'язків, що, зокрема, підтверджується змістом ч. 3 ст. 509 цього Кодексу.

Отже, законодавець, навівши у тексті ЦК України зазначений принцип, установив у такий спосіб певну межу поведінки учасників цивільних правовідносин, тому кожен із них зобов'язаний сумлінно здійснювати свої цивільні права та виконувати цивільні обов'язки, у тому числі передбачати можливість завдання своїми діями (бездіяльністю) шкоди правам та інтересам інших осіб. Цей принцип не є суто формальним, оскільки його недотримання призводить до порушення прав та інтересів учасників цивільного обороту (Постанова ВС у справі № 920/739/17 від 10.09.2018).

Адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів (п. 1 ст. 4 Закону). Необхідність уникнення конфлікту інтересів як між різними

клієнтами, так і між клієнтом і адвокатом закріплена як принцип в карті основних принципів європейської адвокатської професії.

Конфлікт інтересів визначається як суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності (ст. 1 Закону). Таке ж визначення конфлікту інтересів міститься в ст. 9 Правил адвокатської етики.

Складова адвокатської етики врегульована Законом, Правилами адвокатської етики, рішеннями З'їзду адвокатів України та рішеннями Ради адвокатів України.

В Правилах адвокатської етики закріплені принципи: незалежності та свободи адвоката у здійсненні адвокатської діяльності, принцип дотримання законності, принцип пріоритету інтересів клієнта, принцип неприпустимості конфлікту інтересів, принцип конфіденційності, етичні аспекти відносин адвоката з державними органами, з органами досудового розслідування та адміністративної юрисдикції, стандарт дотримання принципу незалежності та пріоритетності інтересів клієнта у відносинах з органами досудового розслідування (статті 6, 7, 8, 9, 10, 46-47, 48 Правил).

Дотримання Правил адвокатської етики є одним з професійних обов'язків адвоката під час здійснення адвокатської діяльності (ст. 21 Закону).

При цьому Рада адвокатів України неодноразово наголошувала, що дотримання принципу уникнення конфлікту інтересів має забезпечуватися адвокатом на всіх етапах його діяльності, в тому числі й на стадії прийняття доручення клієнта, у процесі та після його виконання.

Враховуючи викладене, взявши до уваги Висновок Подцерковного О.П. від 05.06.2024, Рада адвокатів України звертає увагу, що «письмове погодження»/«письмова згода» можуть мати вигляд будь-якого документу.

Щодо питання заявника про конфлікт інтересів адвоката при наданні правничої допомоги клієнту в зв'язку з розглядом господарським судом справ у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою,

повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (власників), учасника (учасників), акціонера (акціонерів) такої юридичної особи, поданим в її інтересах згідно з п. 12 ч. 1 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК), Рада адвокатів України зазначає наступне.

Основу регулювання відносин щодо відповідальності посадових осіб акціонерного товариства складають загальні норми Господарського кодексу України та Закону України «Про акціонерні товариства». Зокрема посадові особи: відповідають за збитки, завдані ними господарському товариству, повинні діяти в інтересах товариства, дотримуватися вимог законодавства, положень статуту та інших документів товариства тощо.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 20 ГПК до юрисдикції господарських судів відносяться справи у спорах між юридичною особою та її посадовою особою (у тому числі посадовою особою, повноваження якої припинені) про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі діями (бездіяльністю) такої посадової особи, за позовом власника (учасника, акціонера) такої юридичної особи, поданим в її інтересах. власник (учасник, акціонер) юридичної особи може подати в інтересах такої юридичної особи позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою (ч. 1 ст. 54 ГПК).

Отже, ч. 1 ст. 54 ГПК визначає процесуальні особливості застосування відшкодування збитків власника (учасника, акціонера) юридичної особи, заподіяних юридичній особі її посадовою особою як способу захисту, а п. 12 ч. 1 ст. 20 ГПК визначає юрисдикцію спору, в якому цей спосіб захисту застосовується.

При цьому, особливості реалізації процесуальних прав осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, заподіяних її посадовою особою полягають у тому, що ці особи: мають процесуальні права та обов'язки особи, в інтересах якої вони діють (ч. 1 ст. 55 ГПК), тобто права і обов'язки позивача; щодо права укласти мирову угоду (ч. 2 ст. 55 ГПК); щодо права відмови від поданої ними заяви або зміни позовних вимог, однак це не позбавляє особу, на захист прав та інтересів якої подано заяву, права вимагати від суду розгляду справи та вирішення вимоги у первісному

обсязі (ч. 3 ст. 55 ГПК); якщо особа, в інтересах якої подана заява, не підтримує заявлених позовних вимог, суд не має права залишити позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою, без розгляду (ч. 4 ст. 55 ГПК).

Таким чином, Рада адвокатів України вважає за доцільне врахувати Висновок Подцерковного О.П. від 05.06.2024 в частині того, що процесуальний статус власника, учасника, акціонера юридичної особи, який подав в інтересах такої юридичної особи позов про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою, вичерпно визначений процесуальними нормами ГПК, а процесуальні права і обов'язки використовуються такою особою з урахуванням особливостей, встановлених у ст.ст. 53-55 ГПК України.

Також Рада адвокатів України погоджується з позицією висвітленою у Висновку Подцерковного О.П. від 05.06.2024 про те, що *відкриття провадження у справі за похідним позовом не є підставою для припинення договору (договорів) про надання правничої допомоги між адвокатом та юридичною особою, якими передбачається надання широкого спектру правових послуг. Однак сторони договору про надання правничої допомоги повинні усвідомлювати, що адвокат не буде в змозі виконувати доручення на представництво інтересів у справі за похідним позовом, який подано в інтересах цієї юридичної особи. Поряд із цим наявність договору про надання правничої допомоги між адвокатом і юридичною особою не повинно бути перешкодою для укладання договору із посадовими особами цієї юридичної особи. Відкриття провадження у справі як процесуальний юридичний факт не є підставою для відмови в укладенні договору про надання правничої допомоги, внесення до нього змін або припинення (такі спеціальні підстави містяться в статтях 28, 29 Закону). Норма ч. 2 ст. 54 ГПК не передбачає будь-яких юридичних наслідків відкриття провадження у справі за похідним позовом для договірних відносин між адвокатом та клієнтом.*

Таким чином, факт звернення власника (учасника, акціонера) юридичної особи з позовною заявою в порядку ст. 54 ГПК України до посадових осіб юридичної особи або факт відкриття провадження у справі за таким позовом не може бути підставою для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої допомоги з працівниками цієї юридичної особи (за умови існування договору про

надання правничої допомоги між адвокатом та юридичною особою, а також обізнаності працівників юридичної особи з цією обставиною і їх волевиявлення на укладення договору про надання правничої допомоги), крім випадку коли на підставі раніше укладеного договору адвокат прийняв на себе виконання конкретного доручення на представництво інтересів юридичної особи у справі за похідним позовом.

Окремо Рада адвокатів України вважає за необхідне звернути увагу, що юридичний конфлікт, який власник (учасник, акціонер) юридичної особи намагається вирішити шляхом звернення до суду із похідним позовом, може виявитись не спором між юридичною особою та її посадовими особами про заподіяння останніми збитків, а конфліктом інтересів власників (учасників, акціонерів) та спором між ними за контроль над юридичною особою або так званім «недружнім поглинанням», яке зазвичай називають «рейдерським захопленням».

Враховуючи викладене, розглянувши звернення заявника Павленка М.В. з додатками, взявши до уваги пропозиції членів Ради адвокатів України, керуючись статтями 55, 57 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Положенням про Раду адвокатів України, Регламентом Ради адвокатів України, **вирішила:**

1. Роз'яснити, що «письмове погодження»/«письмова згода» можуть мати вигляд будь-якого документу, з якого можна зробити висновок про волю клієнта та оцінку можливості адвокату діяти за фактичних обставин (в тому числі, але не виключно, письмових пояснень клієнта, юридичної особи щодо надання правничої допомоги до КДКА регіону, де вказується про те, що надання правничої допомоги адвокатом не суперечить її інтересам та про обізнаність щодо надання адвокатом правничої допомоги працівникам цієї юридичної особи; повідомлення клієнтів-працівників юридичної особи до КДКА регіону, де зазначено про обізнаність щодо надання адвокатом правничої допомоги юридичній особі, і що це не суперечить їхнім інтересам тощо).

2. Роз'яснити, що сам по собі факт звернення власника (учасника, акціонера) юридичної особи з позовною заявою в порядку ст. 54 ГПК України до посадових осіб юридичної особи, або факт відкриття провадження у справі за таким позовом, не зумовлює конфлікту інтересів у розумінні Правил адвокатської етики та не є підставою для розірвання та/або для відмови адвоката в укладенні договору про надання правничої (правової) допомоги з працівниками цієї юридичної особи.

Адвокат має прийняти самостійно рішення у контексті ст. 9 Правил адвокатської етики, з урахуванням особливостей передбачених ст. 54 ГПК України, чи перебуває він у конфлікті інтересів (чи є суперечність між його професійними правами та інтересами його клієнтів, юридичною особою та різних її представників), а також за потреби вжити додаткових заходів для запобігання конфлікту інтересів.

За умови допущення судом адвоката до представництва у суді на підставі ст. 54 ГПК України (Особливості участі у судовому процесі осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах юридичної особи у спорах про відшкодування збитків, заподіяних їй посадовою особою), судовий контроль щодо представництва є здійсненим судом з точки зору суперечності конфлікту інтересів.

3. Секретарю Ради адвокатів України про прийняте рішення повідомити заявника.

Голова Ради адвокатів України

Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України

Ігор КОЛЕСНИКОВ

